

Leonardo da Vinci ajándéka Mátyás király születésnapjára

Corvin Mátyás, Magyarország királya 575 évvel ezelőtt, 1443. február 23-án született Kolozsvárt. A kor szokása szerint 24-e szentjéről, Mátyás apostolról nevezték el az újszülöttet (mivel e napra virradóra jött világra). Az apostolok ünnepe a katolikus egyházban ma is kiemelt ünnep. Mátyás király születés- és névnapi közös köszöntése tehát minden évben jeles ünnep volt 1458 és 1490 között. Ehhez járult a népi tél végi időjárás megfigyelés arra vonatkozóan, hogy a tél végén, mikor is ébrednek már a tavasz, a természet megújul „jégtörő Mátyás” közreműködésével. Mindennek szimbolikus értelme is volt. Nemzetünk a világraszóló nándorfehérvári diadalt követő véres párt harc után vágyva vágyott a „Tavasza”.

Hunyadi Mátyás a második fiú volt a családban, bátyja, László már 12 éves, mikor öccse megszületik. Az édesapa, Hunyadi János 36 éves, és már Zsigmond király zseniális hadvezére, az ország egyik leggazdagabb földesura, erdélyi vajda, szörényi bán, temesi ispán. A kis Mátyás alig hároméves, amikor 1446-ban édesapját kinevezik a Magyar Királyság kormányzójának. Ez a megbízás egészen 1453-ig tart, amíg a gyermek V. László király, Zsigmond törvényes unokája – aki csak három évvel idősebb Hunyadi Mátyásnál, Zsigmond házasságon kívüli fiának a gyermekénél! – el nem éri a nagykorúságot jelentő 13. életévét. Hunyadi János már 1445-ben kinevezte a királyi kancellária vezetőjét, a jeles magyar humanista főpapot, Vitéz János váradi prépostot váradi püspökké, és megbízza mindkét fia, a 14 éves László és a 2 éves

Mátyás nevelésének az irányításával. Ezekből a tényekből is egyértelmű, hogy Hunyadi János és családja nem csak egy volt a főúri családok közül. A kortárs krónikák, majd a későbbi századok különböző elméletekkel magyarázzák Zsigmond király hadvezérének, kiemelt udvari emberének, Hunyadi Jánosnak a származását. A mai történészek egyre inkább elfogadják, amit a kortársaktól kezdve minden korban tudtak, de nem illett beszélni róla, hogy Hunyadi János Luxemburgi Zsigmond király fia volt. Antonio Bonfini, Mátyás király történetírója Mátyás életének utolsó éveiben, 1488-ban érkezett hazánkba, és kapta a királytól a megbízást Magyarország történetének méltó, *humanista* szellemű megírására. Ő hűségesen ismerteti a Mátyás király

Mátyás király címere

A Hunyadi család címere

címerében központi helyet elfoglaló *hollóról* és a *királyi gyűrűről* szóló történetet¹, amely igazolja, hogy Zsigmond elismerte fiának Hunyadi Jánost.

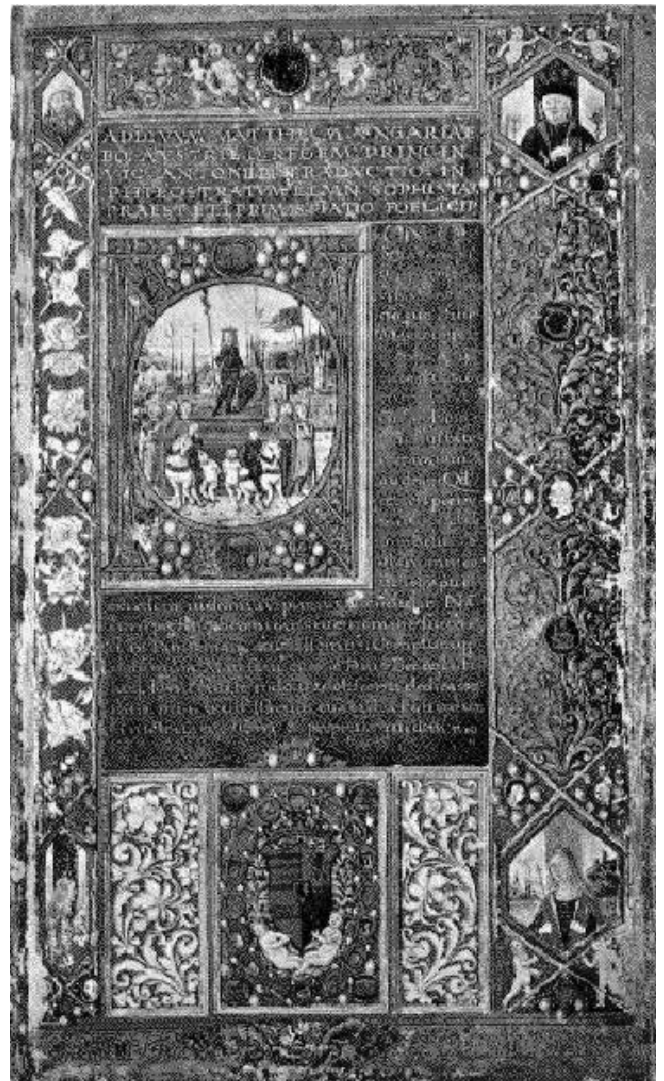
¹ Zsigmond király 1407-ben az erdélyi nemes Morzsinai Erzsébetnek egy gyűrűt adott át a szerelmi együttlét után, azzal, ha fia születik, akkor ezzel a gyűrűvel jelentkezzen nála. Egy alkalommal, a fiú születése után, egy holló elragadta a gyűrűt, és felszállt a közeli fára. Nagy riadalom támadt a családban, mesterlövészeknek másodsorra sikerült lelőniük a hollót, és visszaszerezniük a gyűrűt. Morzsinai Erzsébet jelentkezett a királynál a gyűrűvel, az uralkodó pedig elismerte fiának a gyermeket. Az anyát férjhez adta Serbe fia Vajkhoz (*Woyk filii Serbe*), és 1409. október 18-án kelt oklevelével neki adományozta Hunyadi várát a birtokaival együtt.

Bonfini a történet ismertetése után azonban hozzátette, hogy ez nem igaz, mert Mátyás király a római Corvinus nemzetségtől származik. S mivel a *Corvinus* szó hollót jelent, végül is ez a magyarázat is Zsigmond királyra utal. A magyarul író erdélyi szász Heltai Gáspár 1565-ben sajtó alá rendezte Bonfini művének Hunyadi Mátyásra vonatkozó – addig kiadatlan – negyedik részét *A nemes Hunyadi Mátyás története* címen. Ennek egyik kiemelt része Zsigmond király és Morzsinai Erzsébet szerelmi története. Vitathatatlanul hirdette, hogy Hunyadi János Zsigmond király fia. S valóban csak így érthető Hunyadi János gyorsan ívelő politikai és katonai pályafutása, valamint fiai, László és Mátyás sokoldalú, kiemelkedően magas szintű neveltetésének a biztosítása. Hunyadi János ugyanis az ország vezető politikusára, az Európa-szerte nagy tekintélynek örvendő humanista főpapra, Vitéz János királyi kancellár-ra bízta fiai nevelésének az irányítását. Így vált lehetővé, hogy a 15 éves Hunyadi Mátyás minden szempontból – politikai, katonai téren éppen úgy, mint a klasszikus ókori és keresztény irodalmi, természettudományi művelődés terén – kellő felkészültséggel rendelkezzen a Magyar Királyság, a közép-európai nagyhatalom kormányzására.

A Hunyadi Mátyás királlyá választását előkészítő 1458. január 12-ei szegedi egyezmény megkötésének 560. évfordulójára emlékezve 2018. január 12-én Szegeden nyitottuk meg a Magyar Köztársaság Nemzetpolitikai Államtitkársága által 2018-ra meghirdetett Mátyás-émlékévet. Az 1458-ban megkötött szegedi egyezmény szerint Garai László nádor, a felesége, Alexandra, valamint Szilágyi Erzsébet, Mátyás édesanyja és testvére, Szilágyi Mihály macsói bán egyezséget kötöttek, hogy Hunyadi Mátyást közösen Szent István trónjára segítik, és a korábbi sérelmeiket nem idézik fel többé.

A népakarat érvényesült, Hunyadi Mátyást Vitéz János, Magyarország királyi kancellárja kiszabadítja Podjebrád György börtönéből, és diadalmenet fogadja a határon a királyt feleségével, Podjebrád Katalinnal együtt. A koronázásra azonban nem kerülhetett sor, mert 1458-ban nem volt az országban a Szent Korona. Habsburg Albert király halála után a várandós özvegy Erzsébet királyné ellopatta a Szent Koronát a visegrádi várból, és Bécsújhelyre vitette Habsburg

III. Frigyes császárhoz, aki minden erejével igyekezett önmaga számára megszerezni a Magyar Királyságot. Szövetségre lépett a Mátyás uralmát ellenző magyar főurakkal, és 1459. február 17-én Németújvárott magyar királlyá választotta magát. Csak hatévi küzdelem után, hatalmas összegért tudta visszaszerezni Vitéz János kancellár a császártól a magyar Szent Koronát, s így csak 1464-ben történhetett meg Hunyadi Mátyás királlyá koronázása. Mindezek a nehézségek ellenére, amelyeket súlyosbított az ország északi részén lángoló huszita háború és a délről fenyegető török invázió (hogy a többi bel- és külpolitikai problémát most ne is említsük), Hunyadi Mátyás kezdettől kivívta a rendelkezéseivel a hazai és a nemzetközi elismerést. Ennek számos bizonyosságát ismerjük a kor hazai és európai eseményeiből.

Corvin János bécsi diadalmenete – iniciálé a *Philostratus-corvina* címlapján, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Clmae 417.

Jelen alkalommal nem Mátyás király dicső katonai győzelmeiről, Prága 1469. évi elfoglalásáról és Mátyás cseh királlyá koronázásáról kívánunk szólni, nem is Breslau, ma Wrocław, magyarul Boroszló, Szilézia fővárosa 1474. évi és Bautzen 1479. évi bevételéről, sem a diadalmas, 1485. évi bécsi bevonulásról, sem a legendákkal övezett igazságos királyról, csupán a nagy magyar uralkodó egyik születésnapjára ünnepegyetlen szereplőjének beszámolóját szeretnénk ismertetni. S ez a férfiú nem kisebb személyiség volt, mint az ünnepeltet személyesen köszöntő nagy olasz reneszánsz polihisztor és művész, Leonardo da Vinci (1452–1519), aki a festészetéről szóló traktátusának 27. fejezetében ezt írta: „Mikor Mátyás király születésnapján egy poéta felvitte a művét dicséretéül a napnak, egy festő is eléje járult, és a Király kedveséről festett képmást adta át. A Király tüstént becsukta a poéta könyvét, és a festmény felé fordult nagy csodálkozással, s sokáig, rajta tartotta a tekintetét.

A poéta méltatlankodni kezdett: Ó, Királyom, olvass, olvass, és sokkal tartalmasabb dolgot érzékelhetsz, mint amit a néma kép nyújt.

A Király hallván, hogy megfedték a néma mű szemlélése miatt, így szól: Ó, poéta, hallgass, mert nem tudod, mit beszélsz. Ez a kép nemesebb érzéknek szolgál, mint a te vakoknak való műved. Olyasmit adj nekem, amit láthatok és meg is tapinthatok, nem csupán hallhatok. S ne korholj választásom miatt, hogy a te művedet a hónom alá dugtam, és a festőét mindkét kezemmel a szemem elé tartom, mert a kezek önként kezdték szolgálni a látás nemesebb érzékét, és nem a hallását. Megítélésem szerint a festő és a poéta tudománya között akkora a különbség, mint az érzékszervek között, melyeknek tárgyává válik.

Hát nem tudod, hogy lelkünk harmóniából van alkotva, és a harmónia csak azokban a pillanatokban születik, amikor a tárgyak arányrendje láthatóvá, hallhatóvá válik? Nem látod-e be, hogy a te tudományodban nincs ilyen, pillanat alatt létrejött teljes arányosság? Sőt inkább egyik része a másiktól születik, és így nem jöhet létre a következő, amíg az előző el nem hal? Emiatt tartom a te invenciódat sokkal alacsonyabb rangúnak a festőénél, egyedül azért, mert nem terem benne harmonikus, összetett arányrend. Nem elégíti ki

a szemlélő vagy hallgató lelkét, mint az előttem lévő arc isteni szépségét alkotó gyönyörű részek arányaival, hogy azt vélem, semmi más emberi mű a földön nem adhat különbet! Nincs az a kötni való bolond, akit ha választás elé állítanak, hogy örök sötétségben él-e inkább, vagy a hallását akarja-e elveszteni a szaglásával együtt, ne azt felelné tüstént, hogy sokkal inkább elveszítené a hallását is és a szaglását is, csak meg ne vakuljon, mert aki elveszti a látását, az a világ szépségét veszti el, a teremtett dolgok összes formáival együtt. A süket pedig csupán a megrezdített levegő mozgása során keletkezett hangot veszíti el, ami igen csekély dolog a világon.

Neked, aki azt mondod, hogy a tudomány annál nemesebb, minél magasztosabb a tárgya, és ezért többet ér a hamis képzet Isten lényegéről, mint a kevésbé magasztos dologról alkotott képzet, neked azt mondjuk, hogy a festészet, amely csak Isten dolgaival foglalkozik, előkelőbb az emberi művek hazug képzelgéseit tartalmazó költészetnél.

Jogos fájdalommal panasolja a festészet, hogy őt, a természet édes leányát, aki a legnemesebb érzékszerv által munkálkodik, kirekesztették a szabad művészetek köréből. Igazságtalanul hagyaták ki, ti írók, mivel a festészet nemcsak a természet műveivel foglalkozik, hanem számtalan egyéb dologgal is, amiket a természet soha meg sem alkotott.”

Leonardo a festészetéről szóló elbeszélését műve 28. fejezetében folytatja, amelynek címe:

„A festő és a poéta vitájának összefoglalása

Arra a végkövetkeztetésre jutottunk, hogy a költészet leginkább a vakok, és a festészet leginkább a süketek felfogóképességéhez illik, és így kimondjuk: a festészet annyival értékesebb a költészetnél, amennyivel nemesebb érzéket szolgál, mint a költészet. A látás háromszor nemesebbnek bizonyul a másik három érzékhez képest. Mert ha választanunk kellene, inkább elvesztenénk a hallásunkat, a szaglásunkat és a tapintásunkat, mint a látás érzékét. Mert aki elveszti a szeme világát, a mindenség látványát és szépségét veszti el, mintha élve temetnék el a sírboltba, ahol még élnie, mozognia kellene.

Hát nem látod, hogy a szem az egész világ szépségét látja? Ő vezérli az asztrológiát, Ő a kozmográfiát, Ő minden emberi művészet tanácsadója és eligazítója, az embert a világ különböző tájaira viszi. Ő a matematika fejedelme, a reá alapozott tudományok felettébb bizonyosak. A szem mérte meg a csillagok magasságát és nagyságát. A szem talált rá az elemekre és helyzetükre, általa mondták meg előre a jövő dolgokat a csillagok futása segítségével.

Megteremtette az építészetet és a perspektívát, és végtére megalkotta az isteni festészetet. Ő, te legeslegkiválóbb minden Isten teremtette dolog felett! Minő magasztalás lenne képes nemességedet kifejezni? Milyen népek, nyelvek lesznek majd azok, melyek kimerítően tudják megfogalmazni valódi működésedet?

A szem az emberi test ablaka, általa tekint a lélek a világ szépségére nagy gyönyörűséggel. Az ő kedvéért tűri el a lélek a test börtönét. Nélküle ez a börtön csupa gyötrelm. Általa találta fel az emberi igyekezet a tüzet, hogy a szem viszszaoszerezhesse azt, amitől a sötétség megfosztotta. Megművelt földekkkel és kertekkel díszítette a természetet.

De minek is bocsátkozom ilyen fennkölt és hosszas értekezésbe? Egyáltalán mi az, ami nem általa történik? A szem vezeti az embereket kelettől nyugatig. Feltalálta a hajózást.

S abban is felülmúlja még a természetet is, hogy az egyszerű természeti teremtmények véges számúak, de a művek, miket a szem a kezeknek megalkotni parancsol, végtelenek, amit megmutat a festő, amikor állatok és növények, fák és vidékek végtelen sok formáját gondolja ki és ábrázolja.”²

Leonardo írásában meglep bennünket a jelet közvetlen élményt sugalló előadása, ami kétségtelenné teszi, hogy a Mátyás király születésnapján a köszöntők között megjelenő festő, aki a Mátyás kedveséről készült képet adja ajándékba a királynak, nem volt más, mint maga Leonardo da Vinci. Tehát Leonardo olyan közvetlen kapcsolatban állt Mátyás királlyal, még az uralkodó-

nak a nápolyi királylánnyal, Aragóniai Beatrixszal kötött 1476. évi házassága előtt, hogy részt vehetett Budán, a királynak ajándékot adók sorában a születés- és névnap ünnepségen.

A kérdés most az, hogyan került Leonardo kapcsolatba Mátyás királlyal. Hogyan jutott Beatrix hercegnő portréjának megfestéséhez? Az egyetlen lehetséges válasz, hogy Mátyás királytól kapta a megbízást még az 1474. évi eljegyzése előtt vagy közvetlen utána, de mindenképpen az 1476. decemberi esküvő előtt. Erre utal Leonardo szövegében a király kedvese megjelölés. De hogyan kerülhetett erre sor? Honnan ismerhette Mátyás Leonardót 1473 és 1476 között? Hol volt ezekben az években a 21-24 éves Leonardo? A válasz: Firenzében, a város leghíresebb művésznak, Andrea del Verrocchionak (1435–1488) a műhelyében, amely a várost vezető Lorenzo Medici bankár pártfogását élvezte. Verrocchio alkotásaiból már több jeles művet, főképpen a történelem legjelesebb hadvezéreinek, Nagy

Verrocchio: Nagy Sándor – márvány dombormű, New York, Strauss-gyűjtemény – és ellenfele, Dareiosz perzsa hadvezér portréja, 16. századi majolikamásolat, Berlin, Bode Múzeum

Sándornak és ellenfelének, Dareiosznak portréit kapta ajándékba Mátyás király Lorenzo Medici-től tisztelete jeléül.³ Ennek a két pompás bronz domborműnek a Budára küldéséről Giorgio

² LEONARDO DA VINCI: A festészetről. In: *A Művészettörténet forrásai*. Szerkeszti Németh Lajos, Budapest, Corvina Kiadó, 1967, 50–51., fordította: Gulyás Dénes.

³ VAYER Lajos: Alexandros és Corvinus. Adalék a Verrocchio-oeuvre és az olasz–magyar humanizmus ikonológiájához. *Művészettörténeti Értesítő*, XXIV., 1975. 1. sz., 25–36.

Verrocchio: Krisztus keresztelese
– táblakép, Firenze, Uffizi

Leonardo da Vinci – térdelő angyal, részlet
a Krisztus keresztelese c. képből

Vasari is megemlékezik az 1568-ban kiadott A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek című életrajzgyűjteményében, és megjegyzi, hogy ezen kívül Lorenzo Medici sok más művet is küldött a magyarok királyának.⁴ Európa nagy része, így Firenze is Mátyás királyra, mint Nagy Sándorhoz hasonló kiváló hadvezérré bízta a török hódítók feltartóztatását. Logikus feltételeznünk, hogy amikor Mátyás király a nápolyi király lányával kötendő házasságára készülve kiváló festőt keresett, hogy választottjának arcképét lefesse, akkor a firenzei követe útján Verrocchiónál érdeklődött. Verrocchio legkiemelkedőbb festője ekkor Leonardo volt, aki a mester *Krisztus keresztelese* képére (Firenze, Uffizi) – éppen 1470 körül – az előtérben *térdelő angyalt* és a háttér tájképét festette. Az angyal átszellemült költői, ugyanakkor élettelen megjelenítése annyira új és káprázatos volt, hogy Verrocchio többet nem fogott ecsetet. Áttért a szobrászatra. Leonardo tehát méltónak bizonyult a magyarok hatalmas és a művészetekben is jártas királya magas igényének kielégítésére.

Az így elkészült képet Mátyás király eljegyzése és esküvője – 1474. szeptember 5. és 1476 decembere – között, 1475. vagy 1476. február 24-én adhatta át Leonardo Mátyás királynak. A születésnap ajándékba adott kép királyi fogadtatását nagy büszkeséggel örökítette meg Leonardo a festészeztől írt feljegyzései között, amint azt a fent idézett szövegben olvashattuk.

Itália tehetséges költői, írói, mesteremberei és képzőművészei, valamint zenészei között már a 14. század elejétől kezdve tudott volt, hogy a magyarországi munkáik révén nemcsak anyagi gazdagságra, de hírnévre, fényes megbízatásokra is szert tehetnek. A firenzei levéltár e forrásoknak valószínű kincstára. Balogh Jolánnak volt alkalmunk a két világháború között e téren jelentős kutatásokat végezni, ezeknek az eredményei sok nehézség után, 1966-ban jelentek meg.⁵ Ezt a munkát a jeles történész, Teke Zsuzsa, az MTA Történelmi Intézetének kutatója és mások folytatják évtizedek óta.

Leonardo fent idézett soraiban meglep bennünket az érzékszervek, a szem és a fül, vagyis a látás és a hallás adta ismeret elsőbbségéről

⁴ VASARI, Giorgio: *A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek élete*. Válogatta és bevezette VAYER Lajos, Budapest, 1973, Magyar Helikon – Európa, 378.

⁵ BALOGH Jolán: *A művészet Mátyás király korában*. I. Adattár, II. Képek, Budapest, 1966

szóló tudós filozófiai fejtegetés, amelyben Platón tanításának ismeretéről győződhetünk meg. Az ókori bölcsélet ugyanis nem tett értékbeli különbséget a szellemi és a fizikai munka között, a gondolkodás és a gyakorlat között. Sem a festészet és a költészet között. A tudományok versengése a reneszánsz kor kedvelt témája volt, bár sokáig él még a tudományoknak a középkorban Aquinói Szent Tamás által meghatározott szigorú hierarchiája. A szabad művészetek és a mechanikus mesterségek között áthághatatlan szakadék tárgyongott Leonardo előtt. S most felteszi a kérdést, miért nem tartozik a szabad művészetekhez a festészet, mikor éppen olyan tudomány, mint a filozófia!

Leonardo a fent idézett sorok előtt és után hosszan kifejti érveit a *festészet elsőbbsége mellett*. A festészet valóságnak, élőnek láttatja a síkban ábrázolt tárgyát. A festészet előkelőbb érzéket szolgál, mint a költészet, mert hívebben ábrázolja a természet műveit, mint a költő. „A kép nemesebb érzéknek szolgál, mint a te vakoknak való műved” – mondja Leonardo a költőnek. S Mátyás király megerősíti Leonardo igazságát! A festészet a képzőművészeti műfajokban is az első, mivel a festészet szellemi tevékenység, szemben a szobrászattal, amely fizikai erőfeszítés. Leonardo szerint a festészet elmélete a filozófiával egyenrangú, a tudományok sorában is az első helyen áll. A festőnek először tanulmányoznia kell a tudományokat, és csak azután foglalkozhat a gyakorlattal. Mindig a legkiválóbb mesterektől kell tanulnia, az ő tetszésüket kell elnyernie, mert egyedül ők ítélnének igazságosan – vallja Leonardo.

Leonardo elméleti írásait és életművét ismerve tudjuk, hogy az emberiség kimagasló lángelméje volt, igazi tudós, egyedülálló művész. De mivel a 15. század második felében sem tartotta a közvélemény a festészetet szellemi tudománynak, szükséges volt, hogy Leonardo A festészet-ről c. tudományos munkájában Mátyás király tekintélyével is megerősítse tudományos tételeit. S ezt igen helyesen egy konkrét királyi ünnepély élményszerű, hiteles előadásával tette. A kortárs Európában Mátyás király megnyilatkozásai a tudományok és az élet minden területén megfélembrebbizhetetlen igazságot jelentettek.

Mátyás király műveltsége messze a kortárs uralkodók műveltségi szintje fölé magaslott, amit elsősorban a szüleinek köszönhetett. (Fentebb már említettük, hogy a szülők a kor legjelentősebb tudós magyar főpapját, Vitéz János váradi püspököt bízták meg fiaik neveltetésének irányításával.) Az ifjú Mátyás minden bizonnyal otthonosan mozgott a váradi püspök tudós baráti körében, hallgathatta a görög földről, a török invázió elől menekült tudósok előadásait, éppen úgy, mint az Itáliából, Lengyelországból és hazánk más tájairól érkező humanisták párbeszédét, valamint a bécsi csillagászprofesszorok beszámolóit a pontos számításokon alapuló fizikai, csillagászati felfedezéseikről. Olvashatta a váradi püspök messze földön híres könyvtárának köteteit és részese lehetett a logikus érvelésen alapuló tudós vitáiknak. Ez a magas szintű szellemi élet, amelyet a gyermek és ifjú Hunyadi Mátyás Vitéz János püspök és királyi kancellár váradi udvarában látott és hallott, igényessé tette Mátyás királyt a kultúra, a művészetek minden ága és műfaja iránt egész életében, a heves politikai és fegyveres harcok, csaták közepette is! S ez adta Mátyás király egyedülálló európai tekintélyét az élet minden területén.

Jól ismert volt Mátyás király művészi igényessége. Köztudott, hogy Mátyás király maga irányította könyvtárának és művészeti gyűjteményeinek kialakítását követői és tudósai révén. Számára nemcsak anyagi értéke volt a művészi alkotásnak, hanem mindenekelőtt esztétikai értéke, amely szellemi örömet nyújtott, mély gondolatokat sugárzott. Leonardo nem felejtette el, hogy amikor Milánóban Ludovico il Moro herceg 1485-ben – mintegy 10 évvel Mátyás királynak a fent idézett születésnapjára ünnepsége után – megbízta őt Mátyás király számára elküldendő Madonna-kép elkészítésével, akkor semmi más munkát nem vállalhatott, és nem szabadott semmi költséget sem sajnálnia, hogy a „*legszebbet és a legjobbat*” alkossa. Ludovico il Moro herceg ugyanis jól tudta, hogy Mátyás király olyannyira ért a művészetekhez, hogy számára csak a legmagasabb színvonalú művet lehet ajándékozni. S számára igen fontos volt, hogy Mátyás király kegyét megtartsa. Melyik volt ez a Madonna-kép? Váralljai Csocsán Jenő professzor igen logikusan érvel amellett, hogy ez a kép nem volt

más, mint a Párizsban, a Louvre-ban lévő híres *Sziklás Madonna*.⁶ Jóllehet, eredetileg 1483-ban a milánói Szeplőtelen Fogantatás Testvériség

Leonardo da Vinci: Sziklás Madonna,
Párizs, Louvre, 1485

rendelt meg Leonardótól egy Madonna-képet angyalokkal és két prófétával a San Francesco Grande templom számára, de az adott határidőre nem kapta meg a képet. Ludovico il Moro herceg a magyarországi követének írt, 1485. április 13-ai levele értelmében „elrendelte, hogy a legjobb festője Mátyás király számára fesse meg a Miasszonyuk képét, amely hamarosan elkészül, és küldi a magyarok dicső Királyának”.⁷ A Testvériség csak 20 évvel később kapta meg a megrendelt és kifizetett képet Leonardótól, sokszori sürgetésre, annak ikonográfiája azonban eltért az eredeti szerződésben foglalttól. A feltevés szerint ez a kép a Sziklás Madonna egy változata, ma Londonban látható.

Váralljai professzor kutatásai azt is bebizonyították, hogy a Sziklás Madonna szereplői portrék: a Madonna Beatrix királyné arcvonásait, az angyal az ő udvarában éveket töltő ferrarai unokahúga, Isabella d'Este és a két kis gyermek: Jézus és Keresztelő Szent János a két ferrarai unokaöccse, Alfonso, a későbbi ferrarai herceg és Ippolito, a későbbi esztergomi érsek (1486–1497) képmását idézik. Továbbá felvázolta a kép útját az évszázadok során Budáról, Mátyás király udvarából Párizsba, a Louvre képtárába.⁸

Leonardo da Vinci – a fentiek értelmében – méltóképpen gazdagította a 15. században Itáliából hazánkba érkező, a dicső magyar királynak, Corvin Mátyásnak a megbízását teljesítő jeles művészek: Mantegna, Filippino Lippi, Giovanni Dalmata, Botticelli és mások sorát, akik életük kiemelt eseményének tartották a vállalt munkát.

⁶ VÁRALLJAI CSOCSÁN Jenő: Leonardo da Vinci és a Magyar királyi udvar. In: *A Magyar Monarchia és az európai reneszánsz*. Pomáz, 2005, 139–150.

⁷ Ludovico il Moro milánói herceg levele az ő budai követének, Maffeo da Trevigliónak 1485. április 13-án: „Mint hogy, úgy értesültünk, hogy Őfelsége (Mátyás király) nagyon élvezi a szép festményeket, rátaláltunk a legjobb festőre, akinek párját nem ismerjük, elrendeltük ennek a festőnek, hogy a Miasszonyunknak olyan szép, kitűnő és ájtatos képmását fesse meg, amelyet csak tud, nem kímélvén semmi költséget. Ő jelenleg ezen munkálkodik, s nem készít semmi más munkát, amíg ezzel el nem készül. S megparancsoljuk, hogy ezt adják át Őfelségének.” In: NAGY Iván – NYÁRY Albert: *Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából*. III. kötet. Budapest, 1877, 44.

⁸ Lásd az 5. jegyzetet, i. m., 144–145.